

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
URED PREDsjedNIKA

Broj: Su II-62/2023-6
Zagreb, 20. listopada 2023.

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE

PREDMET: Paket propisa za unapređenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- *mišljenje, dostavlja se*

Veza: Klasa: 011-02/23-02/06
Ur. broj: 514-05-01-01/02-23-03

Poštovani,

U prilogu Vam dostavljam mišljenje Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske o kojemu su se suci kaznenog odjela očitovali o Nacrtu prijedloga tri različita Zakona: Kaznenog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakona o kaznenom postupku.

Navedeno mišljenje predstavlja stav sudaca Kaznenog odjela, ali napominjemo da to nije u cijelosti stav predsjednika Vrhovnog suda RH. Naime, u onom dijelu kojim se govori o izmjeni članka 111a (članak 7 Prijedloga), a koji nosi naslov „Teško ubojstvo ženske osobe“ i kojim se propisuje: „Tko ubije žensku osobu koju je već ranije zlostavljao kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“. Suci Kaznenog odjela su kategorički odbacili osnovanost ovog prijedloga izmjene Zakona i u svojoj analizi su se pozvali na Ustav Republike Hrvatske, Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te pojedine zakonske komentare i stručne članke, ali tom prilikom se nisu uopće osvrnuli na Konvencija vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). Takvo mišljenje Kaznenog odjela je u tom dijelu zbog ovog razloga nepotpuno. Suštinski je vidljivo da suci Kaznenog odjela nisu vodili računa o članku 4., točki 4. Istanbulske konvencije kojom je propisano: „Posebne mjere koje su potrebne za sprečavanje i zaštitu žena od rodno utemeljenog nasilja neće se smatrati diskriminacijom u smislu ove Konvencije.“. Mišljenje Kaznenog odjela ne vodi računa ni o odredbi članka 18. Konvencije (Opće obveze) – točka 3 koja propisuje obvezu država – potpisnica Konvencije da osiguraju da mjere poduzete u skladu s poglavljem

četvrtim „budu utemeljene na razumijevanju rodno utemeljenog nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i da su usredotočene na ljudska prava i sigurnost žrtve.“

Može se reći da izmjenama svakog propisa treba pristupiti suzdržano, a pogotovo izmjenama temeljnih propisa kao što su propisi iz oblasti Kaznenog prava. Nedvojbeno je da su se već prema postojećem zakonodavnom uređenju mogle u proteklom razdoblju izricati znatno teže kazne od prosječnih kazni koje su bile značajno preblage i kao takve nisu ispunile svrhu generalne prevencije. Činjenica je da je sigurnost žena u ozbiljnom stupnju ugrožena i da zahtijeva hitnu reakciju sustava, samim time ostaje dvojbeno može li se čekati da dođe do sveobuhvatne i temeljite promjene sudske prakse za ova kaznena djela, naročito u dijelu koji se odnosi na izricanje kazni. Bez obzira što će suci Kaznenog odjela obaviti kontrolu rada nižih sudova proces promjene sudske prakse je dugotrajan i u tom dijelu se nalazimo u velikom zakašnjenju u odnosu na društvene potrebe. Stoga predsjednik Vrhovnog suda ne odbacuje svaku osnovanost spomenutog prijedloga izmjene Zakona kojom bi se posebno i to strože reguliralo nasilje nad ženama.

S poštovanjem,

The seal is circular with a blue border. The outer ring contains the text "REPUBLIKA HRVATSKA" at the top and "VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE" at the bottom. In the center, there is a coat of arms of Croatia. Below the coat of arms, the text "ZAGREB" and "PREDSJEDNIK" are visible. A handwritten signature in blue ink is written over the seal, and the name "mr. sc. Radovan Dobronić" is printed in blue text below the signature.

PREDSJEDNIK
mr. sc. Radovan Dobronić

Prilog: mišljenje Kaznenog odjela Su-II-62/2023-3

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
URED PREDsjedNIKA

Broj: Su II-62/2023-3
Zagreb, 13. listopada 2023.

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE
REPUBLIKE HRVATSKE

n/p. dr. sc. Ivan Malenica, ministar pravosuđa i uprave

Predmet: Paket propisa za unaprjeđenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- mišljenje

Poštovani gospodine ministre,

Kazneni odjel Vrhovnog suda Republike Hrvatske je na sjednici odjela održanoj 10. listopada 2023. razmotrio paket propisa za unaprjeđenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji kojega ste nam dostavili radi davanja mišljenja te je jednoglasno prihvatio zaključak kojim se na pojedine nacрте prijedloga zakona stavljaju primjedbe i prijedlozi kako slijedi.

U odnosu na Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona:

Članak 1. Prijedloga, dodavanje „posljedice koje je pretrpjela žrtva“ u članak 47. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 84/21. i 114/22.; dalje: KZ/11.). (Odmjeravanje kazne)

Iz obrazloženja nije jasno zašto se predlaže uvođenje ove okolnosti kod odmjerenje kazne. Posljedice koje je pretrpjela žrtva sudska praska ocjenjuje kao okolnost koja je važna kod izbora vrste i mjere kazne i kroz tzv. stupnjevanje obilježja djela.¹ Stupnjevanje posljedica koje je pretrpjela žrtva moguće je i bez predložene izmjene. Treba voditi računa da, kao i kod ostalih vrsta stupnjevanja (krivnje, svojstva počinitelja, ostvarenja obilježja djela), stupnjevanje posljedica koje je pretrpjela žrtva ne predstavlja tzv. dvostruko vrednovanje). To nije stvar zakonskih odredaba nego sudske prakse. S obzirom na to da se posljedice djela, uključujući i one koje je pretrpjela žrtva, već cijene u sudskoj praksi kod odmjerenja kazne, to je ova promjena nepotrebna.

¹ V. Mrčela – Vuletić: Komentar Kaznenog zakona, Libertin naklada, Rijeka, 2021., str. 307.

Članak 4. Prijedloga (kao i ostali članci koji se odnose na nezastarijevanje).

Predlaže se nezastarijevanje kaznenog djela iz članka 166. stavka 1. KZ/11. za koje je predviđena kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Za to je djelo sada predviđen zastarni rok 25 godina. Kazneno djelo iz članka 161. stavka 1. KZ/11. bi bilo jedino kazneno djelo s maksimalnom kaznom petnaest godina zatvora koje ne bi zastarijevalo. I dalje bi postojala zastara za četiri kaznena djela za koje je predviđena kazna dugotrajnog zatvora. (teški oblici četiri kaznena djela protiv Republike Hrvatske; članak 351. KZ/11. i najteži oblik napada na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu; članak 223. stavak 6. KZ/11.). Potonje kazneno djelo postoji ako je počinitelj prilikom počinjenja osnovnog oblika kaznenog djela s namjerom usmratio jednu ili više osoba. To može biti i dijete, odnosno djeca. Dakle, ako počinitelj napadne na zrakoplov s namjerom da usmrti dijete ili djecu, onda ima zastare.

Prijedlog ne vodi računa o ravnoteži između legitimnog cilja postojanja zastare (konačnost, pravna sigurnost), prava okrivljenika i prava žrtava. Promjene zakona koje ruše usustavljenost kaznenopravnih odredbi i ne vode računa o navedenoj ravnoteži ostavljaju dojam da je svrha promjena u političkom pragmatizmu (primjer: kada je za prodaju jednog *jointa* marihuane se moralo izreći najmanje dvije godine zatvora).

Zato treba odustati od prijedloga nezastarijevanja za kaznena djela za koja nije predviđena kazna dugotrajnog zatvora. Zaštitu djece od ovog oblika spolnog zlostavljanja i iskorištavanja osigurati nacionalnom strategijom koja će propisati osvješćivanje problema i zalaganjem koje će kao krajnju mjeru imati osiguranje kaznenog progona u sadašnjem okviru.

Uostalom, kod takvog je prijedloga propušteno imati na umu suspenziju početka trajanja zastare odnosno da prema odredbi članka 82. stavka 2. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/2019. i 80/22.; dalje: ZKP/08.) zastara kaznenog progona počinje teći od punoljetnosti žrtve. Takav prijedlog, dakle, proturječi s posebnim trenutkom početka trajanja zastare kod tih djela pa jedna norma isključuje drugu.

Članak 7. Prijedloga, novi članak 111.a: Teško ubojstvo ženske osobe; „*Tko ubije blisku žensku osobu, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*”

U obrazloženju prijedloga ističe se da je od 2020. do 2023. bilo 11 pravomoćnih presuda za kazneno djelo teškog ubojstva iz članka 111. točke 3. KZ/11. (teško ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj ranije zlostavljao). Dvije žrtve su bili muškarci, a devet su bile žene. Od potonjih devet, u šest predmeta bila je riječ o partnerskom odnosu, a u tri predmeta počinitelj je bio sin koji je ubio majku. Dakle, u svim tim predmetima riječ je o bliskim osobama prema članku 89. stavku 9. KZ/11.

Dalje se iznosi podatak iz Izvještaja Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (dalje: Pravobraniteljica) prema kojem od 2018. do 2022. postoji silazni trend broja ukupnih ubojstva u Republici Hrvatskoj, kao i silazni trend kada je riječ o ubojstvu žena.

Pravobraniteljica uočava da je u navedenom razdoblju uočen:

- a) porast broja ubijenih žena među bliskim osobama,
 - b) porast broja žena koje su ubili bivši ili sadašnji intimni partneri
 - c) porast broja žena koje su ubili muške bliske osobe/članovi obitelji.
- Sve ove žene su bliske osobe prema članku 89. stavku 9. KZ/11.

Pravobraniteljica dalje ističe i podatke o udjelu ubojstva žena koje su počinili intimni partneri u odnosu na ukupan broj ubojstva žena. Taj se postotak kreće između 28,8 % (2021.) i 50 % (2018.). Opet je riječ o ubojstvima bliske osobe.

Obrazloženje Prijedloga zaključuje da „[a]nalize presuda teškog ubojstva iz članka 111. točke 3. Kaznenog zakona, upućuju na činjenicu da je ovaj pojavni oblik nasilja, često uvjetovan prethodnom izloženosti žene žrtve ovog kaznenog djela prijetnjama ubojstvom, raskidom bračnih, izvanbračnih veza, istospolnih veza, veza između neformalnih životnih partnera ili veza među intimnim partnerima... Slijedom iznesenog, a kroz uvažavanje nulte stope tolerancije nasilja prema ženama, kao i potrebe jasnog prepoznavanja ovog oblika protupravnog postupanja, predlaže se uvesti kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe.“

Obrazloženje Prijedloga ne daje znanstveno-stručne razloge za uvođenje kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe. Raščlamba obrazloženja Prijedloga navodi na upravo suprotan zaključak. Navedeni primjeri, statistički podaci i njihova raščlamba odnose se na žrtve žene kada su one bile bliske osobe. Taj je oblik teškog ubojstva već predviđen u KZ/11. Budući da ne postoje znanstveno-stručni razlozi za uvođenje novoga oblika teškog ubojstva, to izgleda da je razlog ovakvog prijedloga političke naravi.

Osim toga, obrazloženje Prijedloga ističe „nultu stopu tolerancije nasilja prema ženama“ kao da ne postoji nulta stopa tolerancije nasilja prema svim osobama, nezvano uz spol.

No, Prijedlog uvođenja teškog ubojstva ženske osobe neprihvatljiv je s ustavnopravnog, konvencijskopravnog i kaznenopravnog aspekta.

Prema članku 3. stavku 1. Ustava Republike Hrvatske ravnopravnost spolova je jedna od najviših vrednota ustavnog poretka i Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava. Predložena odredba uvodi veću kaznenopravnu zaštitu žena u odnosu na muškarce u usporedivoj situaciji. Stoga je predložena odredba u biti zasnovana na spolnoj neravnopravnosti i stoga je suprotna ravnopravnosti spolova kao jednoj od najviših vrednota ustavnog poretka. Ustavnopravno nije prihvatljivo da žrtve jednog spola uživaju pojačanu ili veću kaznenopravnu zaštitu od žrtava drugog spola.

Osim toga, stupnjevanje ljudskih života prema vrijednosti osobe strano je kaznenom pravu. Svi su životi jednaki jer članak 21. stavak 1. Ustava jamči jednako pravo na život svakom ljudskom biću. S tim je obrazloženjem ukinut kvalificirani oblik teškog ubojstva

kada je žrtva djeteta ili maloljetna osoba.² Izdvajanjem ubojstva žene izgleda da se životu žene daje veća vrijednost od života muškarca. To je diskriminatorno i ustavnopravno neprihvatljivo.

Članak 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zabranjuje diskriminaciju po „bilo kojoj osnovi, kao što je spol,...“. Europski sud za ljudska prava ističe „da je danas glavni cilj zemalja članica Vijeća Europe unapređenje rodne ravnopravnosti i treba predočiti vrlo snažne razloge da bi se takva razlika u postupanju mogla smatrati opravdanom u smislu Konvencije. ... Konkretno, pozivanje na tradicije, opće pretpostavke ili dominantne društvene stavove u određenoj zemlji ne predstavlja dovoljno opravdanje za razlike u postupanju na temelju spola.“³ Prema tome, pojačana kaznenopravna zaštita žena u odnosu na muškarce diskriminatorna je u odnosu na muškarce i zato suprotna Konvenciji. Ovo tim više kada se ima na umu da i Prijedlog navodi dva predmeta u kojemu su žrtve teškog ubojstva muškarci, ali se predlaže pojačana kaznenopravna zaštita izdvajanjem posebno oblika teškog ubojstva samo u odnosu na žene.

Teško ubojstvo žene je i kaznenopravno nepotrebno. Prvo, članak 111. točka 3. KZ/11. (ubojstvo prije zlostavljane bliske osobe) usklađen je s Konvencijom o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja.⁴ Drugo, svi primjeri i podaci iz Prijedloga odnose se na situacije koje su već predviđene kao kvalificiran oblik teškog ubojstva s najteže predviđenom kaznom. Zato je riječ o udvajanju propisa koje će dovesti i do praktičnih problema. Kojem obliku teškog ubojstva treba dati prednost, treba li djelo pravno označiti po obje točke pa onda jedno (koje?) djelo uzeti kao otegotnu okolnost? Potonje bi opet bio problem jer bi se kao otegotno uzimala okolnost to što je žrtva žena, a to iz navedenih razloga nije prihvatljivo.

Osim toga, teško ubojstvo žene dovelo bi do neravnopravnog kažnjavanja počinitelja/ica ovisno o tome kojega je spola žrtva. Za počinitelja/icu koji ubije blisku žensku osobu (primjerice, majku ili sestru) maksimalna kazna bi bila kazna dugotrajnog zatvora četrdeset godina. Za počinitelja/icu koji ubije blisku mušku osobu maksimalna kazna bi bila kazna zatvora dvadeset godina. Time se u stvari život bliske ženske osobe vrednuje više nego život bliske muške osobe. To je kaznenopravno nerazumno i neprihvatljivo (v. pod 3.5.1.1.).

Nadalje, počinitelj/ica koji u stjecaju ubio blisku žensku i mušku osobu (primjerice, brata i sestru ili oca i majku) maksimalno bi mogao biti osuđen na jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora četrdeset godina. Primjena članka 51. stavka 4. KZ/11. (mogućnost izricanja jedinstvene kazne dugotrajnog zatvora pedeset godina) tada ne bi bila moguća jer za ubojstvo bliske muške osobe (kada ne postoji neki od kvalifikatornih okolnosti iz članka 111. KZ/11.) ne može biti izrečena kazna dugotrajnog zatvora.

Jednako tako, ubojstvo dvije bliske muške osobe (primjerice, oca i brata) ne bi moglo dovesti do jedinstvene kazne dugotrajnog zatvora pedeset godina jer pojedinačna

² V. K. Turković i dr.: Komentar Kaznenog zakona, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 164.

³ Konstantin Markin protiv Rusije (zahtjev broj 30078/06., presuda Velikog vijeća od 22. ožujka 2012., odlomak 127).

⁴ Usp. K Turković, ibid., str. 165.

kazna ne može biti veća od dvadeset godina. No, za ubojstvo dvije bliske ženske osobe (primjerice, sestre i majke), počinitelj/ica bi mogla biti osuđena na kaznu dugotrajnog zatvora jer je bi svako od ta dva ubojstva mogla biti utvrđena kazna dugotrajnog zatvora čiji zbroj prelazi pedeset godina.

Konačno, predloženo novo kazneno djelo dovelo bi do praktičnih problema koji sada ne postoje. Kako pravno označiti ubojstvo osobe koja je u postupku promjene spola (u tijeku je hormonalna i kirurška terapija), ubojstvo transrodne osobe ili ubojstvo međuspolne osobe?⁵

Poredbenopravni pregled pokazuje da u pravnim sustavima koji nam obično služe kao uzor ne postoji predloženo kazneno djelo niti nešto slično. Takvu ili sličnu odredbu ne sadrže kazneni zakoni Njemačke, Austrije i Švicarske. Odredbu nemaju niti kazneni zakoni Danske, Norveške, Švedske, Nizozemske.

Članak 9. Prijedloga, pooštavanje represije kod osnovnog i kvalificiranog oblika silovanja (članak 153. stavak 1. i 2. KZ/11.)

Kod osnovnog oblika silovanja (koje može biti počinjeno i s nehajem), predlaže se povišenje posebnog minimuma kazne zatvora s jedne na tri godine te povišenje posebnog maksimuma s pet na osam godina. Predložen je dakle zakonski okvir od tri do osam godina.

U KZ/11. postoji samo jedno kazneno djelo s tako predviđenim rasponom kazne (kvalificirani oblik teške tjelesne ozljede iz članka 118. stavka 3. KZ/11.). Bez obzira na to, zakonski okvir od tri do osam godina nije u duhu hrvatskog kaznenog prava koje kod minimuma tri godine predviđa viši maksimum (deset ili petnaest godina). Stoga nije potrebno mijenjati postojeću zakonsku normu.

Kod kvalificiranog oblika silovanja predlaže se novi raspon kazne zatvora od pet do dvanaest godina. KZ/11. nema niti jedno kazneno djelo koje ima tako predviđeni raspon. Imamo sedamnaest kaznenih djela koje kao kaznu predviđaju kaznu zatvora najmanje pet godina i jedno kazneno djelo koje ima predviđeni raspon od pet do petnaest (teško djelo kvalificiranog oblika silovanja, članak 154. stavak 2. u kojem se ne predlaže pooštrenje kazne).

Ovakav prijedlog raspona ruši usustavljenost kaznenih okvira te otežava individualizaciju. Zato je nužno pomnije raščlaniti sustav kaznenih okvira kaznenih djela protiv spolnih sloboda te predložiti drukčije kaznene okvire koji bi se trebali uklopiti u postojeći sustav kaznenopravnih okvira zatvorskih kazni.

Članak 10. Prijedloga, pooštavanje represije kod teških oblika silovanja iz članka 153. stavka 1. KZ/11. (članak 154. stavak 1. KZ/11.).

⁵ Transrodnost je stanje kod kojeg se rodni identitet (vlastito poimanje roda) ili rodno izražavanje (izgled i ponašanje) razlikuje od društvenih očekivanja temeljenih na spolu osobe pri rođenju. Primjerice, osoba rođenja s obilježjima muškog spola se ne osjeća tako, nego kao žena (ili obratno). Međuspolna osoba (hermafrodit ili interspolna osoba) je osoba koja ima kombinaciju muškog i ženskog spola.

Vidi, *mutatis mutandis*, pod 4.2.

Članak 12. Prijedloga, pooštavanje represije kod spolnog uznemiravanje djeteta starijeg od petnaest godina (članak 159. stavak 1. KZ/11).

Predlaže se raspon kazne zatvora od tri do osam godina. Za primjedbe v. pod 4.1.1.

Članak 15. Prijedloga, novo kazneno djelo „Napuštanje životinja“, članak 205.a).

Napuštanje životinja se do sada pravno označavalo prema članku 205. KZ/11. (ubijanje ili mučenje životinja) kada se moglo podvesti pod oblik iz članka 205. stavka 3. KZ/11.⁶

Praktični problemi tumačenja napuštanja životinje u odnosu na ubijanje i mučenje predloženom odredbom mogu biti smanjeni. No, po uzoru na postojeću mogućnost odgovornosti za nehaj prema članku 205. stavku 3. KZ/11., trebalo bi predvidjeti i nehajnu odgovornost za napuštanje životinja. Primjerice, počinitelj dulje vrijeme napusti životinju jer je, primjerice, zaboravio na nju.

Članak 16. Prijedloga, novo kazneno djelo „Neovlašteno otkrivanje sadržaja izvidne ili dokazne radnje“ (članak 307.a).

Predložena odredba ima izričaj „s ciljem da se sadržaj učini javno dostupnim“. Riječ je o tzv. „ciljnom“ deliktu, a to znači da ga je moguće počinuti samo s izravnom namjerom (prvog ili drugog stupnja). Ako se želi ispuniti svrha zbog koje se predlaže ovo novo kazneno djelo, onda bi trebalo predvidjeti i situacije koje bi mogle obuhvatiti i neizravnu namjeru. Zato bi navedeni izričaj „s ciljem ...“ trebalo izostaviti.

No, predložena odredba problematična je s više aspekata.

Predviđen je krug osoba kao mogućih počinitelja. Nisu navedeni novinari koji su u stvari oni koji određeni sadržaj najčešće i po redovnom tijeku stvari čine javno dostupnim. Iz toga slijedi da se novinari ne bi mogli pojaviti kao oni koji otkriju sadržaj izvidne ili dokazne radnje, dakle kao počinitelji predloženog kaznenog djela. No, ostaje mogućnost da oni budu sudionici (poticatelji ili pomagači). Ako se doista želi isključiti kaznena odgovornost novinara kao sudionika u počinjenju predloženog kaznenog djela, onda bi to trebalo izriječkom navesti u odredbi.

Predloženi krug osoba ne predviđa sve osobe koje sudjeluju u prethodnom kaznenom postupku kao moguće počinitelje. Prvo, u prethodnom kaznenom postupku građani od kojih se prikupljaju informacije nemaju svojstvo svjedoka (to se svojstvo stječe tek kada ga tijelo koje vodi kaznenim postupak pozove u tom svojstvu; državni odvjetnik, sudac istrage ili sud). Policija niti ne može građane pozivati u svojstvu svjedoka. Dakle, građani koji daju obavijesti policiju tijekom izvidne radnje nisu svjedoci pa nisu obuhvaćeni predviđenom odredbom.

Predložena odredba ne predviđa mogućnost isključenja protupravnosti ako je objava u javnom ili nekom drugom važnom interesu. Takvo isključenje postoji kod primjerice

⁶ Primjerice, Općinski sud u Splitu, K-836/2013. (optuženik je na osamljenom gradilištu držao zavezanog psa zavezanog na kratkom lancu te ga nije redovno hranio o donosio mu vodu).

neovlaštenog zvučnog snimanja i prisluškivanja (članak 143. stavak 4. KZ/11.), neovlaštenom otkrivanju profesionalne tajne (članak 145. stavak 2. KZ/11.) itd.

Konačno, temeljito je dvojbeno može li ovako predložena odredba ispuniti svrhu zbog koje je predložena, a to je sprečavanje „curenja“ informacija. Točno je da je takva praksa nepoželjna i da ima mnogo takvih primjera.

Iznošenje sadržaja izvidne ili dokazne radnje pretvara se u suđenje u medijima i stvara javno mišljenje o krivnji i kako bi sud trebao postupiti. To utječe na dojam o sudbenoj vlasti i može kršiti pretpostavku nedužnosti.

No, predložena odredba nema nomotehničku kaznenopravnu kvalitetu koja bi sprječavala kršenje pretpostavke nedužnosti i utjecala na pozitivan dojam o postupanju i odlučivanju sudbene vlasti.

U odnosu na Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku:

Članak 3. Prijedloga (članak 44. stavak 4. točku 5. i stavak 5. točku 4. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19. i 80/22.; dalje: ZKP/08.)

Ispitivanje putem audio-video uređaja može provesti i državni odvjetnik (pa i istražitelj); zbog toga bi riječ „sudnici“ trebalo zamijeniti riječima „istoj prostoriji“.

Članak 4. Prijedloga (članak 98. stavak 6. ZKP/08.)

Sudovi trebaju osigurati dežurstvo koje će osigurati pravovremeno odlučivanje. Sudac istrage nikad ne odlučuje u postupku nakon podizanja optužnice pa ne bi trebao niti u ovom slučaju.

Članak 4. Prijedloga (članak 98. stavak 8. ZKP/08.)

Neopravdano je uvođenje prava žrtve na podnošenje žalbe protiv rješenja o mjeri opreza. Žrtva nije ovlaštena niti predlagati mjeru opreza (to je autonomna odluka državnog odvjetnika, odnosno suca istrage kad je predložen istražni zatvor) pa nema razloga niti dati joj pravo žalbe protiv rješenja kojim se ona određuje.

Osim toga, žrtva nema interes žaliti se protiv takvog rješenja: ako bi državni odvjetnik odredio jednu mjeru opreza, a žrtva smatra da je trebalo odrediti još neku takvu mjeru, sudac istrage nema mogućnost u povodu žalbe žrtve preinačiti rješenje državnog odvjetnika i odrediti još neku mjeru, a pogotovo ne istražni zatvor, jer to ne proizlazi iz odredaba ZKP/08. prema kojima je za određivanje istražnog zatvora u prethodnom postupku potreban prijedlog državnog odvjetnika.

Ako je, pak, sudac istrage odbio prijedlog državnog odvjetnika za određivanje istražnog zatvora i odredio mjeru opreza, žrtva može pobijati samo ovu drugu odluku, a žalbu protiv rješenja o odbijanju prijedloga državnog odvjetnika za određivanje istražnog zatvora može podnijeti samo državni odvjetnik (članak 127. stavak 2. ZKP/08.).

Članak 7. Prijedloga (članak 101. stavak 2. ZKP/08.)

„Nadležno tijelo“ može biti samo sud.

Osim toga, predložena formulacija („će odmah, a najkasnije u roku od 24 sata donijeti rješenje o zamjeni mjere opreza istražnim zatvorom“) propisuje obvezu zamjene mjere opreza istražnim zatvorom, dakle, bez mogućnosti ispitivanja je li uistinu došlo do kršenja mjere opreza. Zato bi tu formulaciju trebalo zamijeniti obvezom suda da donese odluku o tome hoće li se mjera opreza zamijeniti istražnim zatvorom.

Članak 12. Prijedloga (članak 134. stavak 1. ZKP/08.)

Ovdje je riječ o žalbi protiv rješenja kojim se određuje, produljuje ili ukida istražni zatvor. Žrtva nije navedena kao osoba koja može podnijeti žalbu protiv tog rješenja pa bi njena žalba bila nedopuštena (podnesena od neovlaštene osobe). Zato je nejasna formulacija „sud će je uzeti u obzir“. Ako je žalba odbačena, žalbeni navodi ne mogu biti predmet razmatranja i odlučivanja pa niti „uzimanja u obzir“.

Članak 13. Prijedloga (članak 175. stavak 5. ZKP/08.)

Potreba zaštite osobnih podataka žrtve jasna je, ali se predloženom dopunom negira smisao oglasne ploče na kojoj objava pismena supstituira njegovu dostavu.

Osim toga, ako se anonimiziraju svi podaci iz podneska koji upućuju na identitet žrtve, u slučajevima obiteljskog nasilja trebalo bi izbrisati i osobne podatke počinitelja i odnos sa žrtvom (jer se na temelju njih može zaključiti i o identitetu žrtve), a time bi objava podneska (koja bi trebala omogućiti primatelju upoznati se s cijelim sadržajem pismena) koji bi postao nerazumljiv izgubila cilj.

Članak 14. Prijedloga (članak 183. stavak 7. ZKP/08.)

Riječ „neovlašteno“ imala bi smisao kad bi se propisalo i kada je odavanje tih podataka ovlašteno. To je u ovoj Noveli ZKP-a propušteno učiniti (npr. propisivanje da tijelo koje vodi postupak može pisanim rješenjem odobriti objavu pojedinih podataka iz spisa), kao što je propušteno i definirati pojam „nejavnog“.

Članak 16. Prijedloga (članak 213. stavak 3. ZKP/08.) – jednako kao u primjedbi na čl. 14. Prijedloga

Članak 16. Prijedloga (članak 213. stavak 4. ZKP/08.)

Budući da bi propisivanjem otkrivanja sadržaja izvidnih i dokaznih radnji kao kaznenog djela (u predloženoj Noveli Kaznenog zakona) cijeli prethodni postupak zapravo postao tajan, nema potrebe posebno propisivati i mogućnost određivanja tajnosti istraživanja.

Članak 18. Prijedloga (članak 236. stavak 1. točka 2. ZKP/08.)

Ovakvom izmjenom ispitivanje svih navedenih privilegiranih svjedoka moralo bi biti provedeno pred sućem istrage, dakle, isključena je mogućnost da ih ispita državni odvjetnik. To bi usporilo istrage i istraživanja jer bi otklonilo mogućnost brzog ispitivanja

privilegiranih svjedoka od strane državnih odvjetnika i kad on ne smatra da je potrebno provesti kontradiktorno ispitivanje pred sucem istrage (takvo ispitivanje potrebno je samo kad na iskazu tog svjedoka državni odvjetnik temelji optužbu, dakle, samo kad bi se osuđujuća presuda u cijelosti ili u pretežnom dijelu temeljila na takvom iskazu).

Zato bi bilo bolje da se riječi koje se brišu zamijene riječima „ako to zahtijeva državni odvjetnik“.

Članak 21. Prijedloga (članak 349. stavak 4. ZKP/08.) – jednako kao u primjedbi na članak 14. Prijedloga.

U odnosu na Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti nasilja u obitelji nema primjedaba.

S poštovanjem,

Po ovlaštenju
Predsjednik Kaznenog odjela
Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Dražen Tripalo